

Ludwik Zabielski

---

500 lat województwa lubelskiego

Rocznik Lubelski 18, 229-231

1975

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nikom tych powiatów, którzy z nami tak owocnie współpracują.

Słowa uznania należą się również prezesowi Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Hrubieszowskiej Stanisławowi Piętakowi, który wraz z doc. dr. Janem Gurbą przygotowują sesję naukową. Dziękujemy także Dyrekcji Archiwum Państwowego w Lublinie za udostępnienie pomieszczeń Archiwum do organizowania posiedzeń naukowych i przechowywania naszych zbiorów.

PLANY NA PRZYSZŁOŚĆ

W nowej kadencji Towarzystwo nasze stanie przed kolejnymi ambitnymi zadaniami. Musimy przede wszystkim kontynuować prace rozpoczęte. Należy wydać 4 tomy „Rocznika Lubelskiego”, zakończyć cykl produkcyjny materiałów sesji naukowych odbytych przed laty w Krasnymstawie, Lubartowie, Opolu, Bełżycach i Hrubieszowie. Należy również kontynuować prace nad przygotowaniem wydawnictw poświęconych dziejom powiatu tomaszowskiego i zwoleńskiego oraz podjąć wstępne prace nad *Dziejami Zamościa*. Należy podnieść liczbę członków naszego Towarzystwa oraz ściągnąć zaległe składki członkowskie.

Powinniśmy także pogłębić metody i treści upowszechniania wiedzy historycznej wśród najszerszych kręgów społeczeństwa naszego regionu. Jednym słowem — musimy zrobić wszystko, aby Towarzystwo nasze spełniało w sposób właściwy statutowe zadania, by było społecznie użyteczne, by odpowiadało we właściwy sposób na zadania przed nim stawiane.

Zygmunt Mańkowski

500 LAT WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

W roku 1974 minęło 500 lat od ustanowienia województwa lubelskiego przez Kazimierza Jagiellończyka. Rocznica ta stała się okazją do spopularyzowania dziejów Lubelszczyzny, bliższego spojrzenia na jej teraźniejszość i perspektywy. Myśl obchodów tego jubileuszu zrodziła się w środowisku naukowców-historyków Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Przygotowania rozpoczęto już w 1972 roku, kiedy to powołano Komisję Obchodów 500-lecia Województwa Lubelskiego, powierzając jej przewodnictwo prof. dr. Kazimierzowi Myślińskiemu. Władze wojewódzkie na wniosek Kolegium Rektorów Szkół Wyższych Lublina uznały przygotowywane przez tę Komisję uroczyste obchody rocznicy utworzenia województwa za imprezę o charakterze ogólnowojewódzkim.

Program obchodów przewidywał trzy zasadnicze kierunki działania: akcję odczytową, wydanie zbioru studiów historycznych o regionie oraz zorganizowanie sesji naukowej, która miała być punktem kulminacyjnym i jednocześnie akcentem kończącym uroczystości jubileuszowe.

Zamierzenia te zostały w pełni zrealizowane. W pierwszych miesiącach 1974 roku Senacka Komisja Upowszechniania Wiedzy, kierowana przez prof. dr. Kazimierza Myślińskiego, zorganizowała cykl wykładów powszechnych pod ogólnym hasłem *500 lat województwa lubelskiego*. Siedmiu historyków z UMCS zaprezentowało wyniki swoich badań w zakresie problematyki historycznej, a mianowicie:

prof. dr Kazimierz Myśliński — *Geneza województwa i jego najstarsze dzieje*; prof. dr Ryszard Orłowski — *Wieś lubelska w 500-leciu*; dr Ryszard Szczygieł — *Urbanizacja Lubelszczyzny od średniowiecza do współczesności*; doc. dr Stanisław Tworek — *Miejsce Lubelszczyzny w dziejach kultury polskiej*; doc. dr Albin Koprukowniak — *Antyfeudalne ruchy chłopskie i nowoczesny ruch ludowy*; prof. dr Stanisław Krzykała — *Początki i rozwój ruchu robotniczego na Lubelszczyźnie*; prof. dr Tadeusz Mencel — *Lublin jako czynnik integracji obszaru od Wisły do Bugu w dziedzinie gospodarki i kultury*.

Również Oddział Lubelski Polskiego Towarzystwa Historycznego wspólnie z Klubem Międzynarodowej Prasy i Książki w Lublinie przygotowały cztery odczyty tematyczne związane z 500-letnimi dziejami województwa. Poszczególne okresy dziejów regionu przedstawili: prof. dr Kazimierz Myśliński — *Powstanie województwa*; doc. dr Stanisław Tworek — *Lubelszczyzna w dobie odrodzenia i reformacji*; prof. dr Tadeusz Mencel — *Lubelszczyzna w dobie walk narodowowyzwoleńczych*; doc. dr Zygmunt Mańkowski — *Lubelszczyzna w dobie najnowszej*.

Wykłady i odczyty o zbliżonej tematyce zostały też wygłoszone przez historyków z Instytutu Historii UMCS w Tomaszowie Lubelskim (współorganizator — Muzeum Regionalne) oraz na terenie powiatu włodawskiego (współorganizator — Towarzystwo Wiedzy Powszechnej).

Akcja odczytowa oraz konferencja prasowa zorganizowana przez Komisję Obchodów 500-lecia Województwa Lubelskiego przyczyniły się do szerokiej popularyzacji wśród społeczeństwa wiedzy o regionie.

Na specjalną uwagę zasługuje również inny, bardzo trwały efekt obchodów 500-lecia — w lipcu 1974 roku ukazała się praca zbiorowa *Spojrzenia w przeszłość Lubelszczyzny* pod redakcją Kazimierza Myślińskiego i Adama Andrzeja Witusika (recenzja tej publikacji zamieszczona jest w niniejszym tomie „Rocznika Lubelskiego”).

Akcentem kończącym obchody jubileuszu województwa była sesja naukowa zorganizowana staraniem wspomnianej uprzednio Komisji. Sesja odbyła się w dniu 11 grudnia 1974 roku. Uczestniczyli w niej przedstawiciele wojewódzkich i miejskich władz partyjnych i administracyjnych, stronnictw politycznych, rektorzy lubelskich wyższych uczelni, I sekretarze komitetów powiatowych PZPR, naczelnicy powiatów z całego województwa oraz liczni przedstawiciele lubelskiego środowiska naukowego.

Otwarcia sesji dokonał rektor UMCS prof. dr Wiesław Skrzydło, który w swoim przemówieniu scharakteryzował stan badań nad dziejami regionu, podkreślając ostatnie osiągnięcia w tym zakresie. Następnie wygłoszone zostały trzy referaty.

O roli województwa lubelskiego w dziejach narodu i państwa polskiego mówił prof. dr Kazimierz Myśliński. Na szerokim tle ówczesnych wydarzeń społecznych i politycznych ukazane zostały te momenty z dziejów województwa, które zdecydowały o wysokiej jego randze w dawnej Rzeczypospolitej oraz stworzyły podstawy do uformowania się jednolitego regionu w czasach nowożytnych. Bardzo mocno podkreślono w tym wystąpieniu rolę województwa jako czynnika integracji społecznej. Omawiając historyczną rolę powołania województwa, prof. dr K. Myśliński stwierdził: „Mylny byłby pogląd przypisujący jednostkom administracji terytorialnej jedynie rolę czynnika ułatwiającego zarząd państwem. Patrząc na nie z drugiej niejako strony, zwłaszcza w wypadku jednostek wielkich, takich jak województwa, trzeba w nich widzieć potężny instrument integracji społecznej, skupiający mieszkańców, łączący ich więzią ekonomiczną i swoistą wspólnotą myśli,

więzią lokalnego patriotyzmu. Województwo lubelskie pełniło tę rolę przez stulecia, skupiając nie tylko rozproszone niegdyś ziemie Lubelszczyzny, lecz przede wszystkim formując świadomość jej mieszkańców i mobilizując ich do wysiłku na rzecz swojej ziemi i kraju”.

Sesja nie ograniczyła się jedynie do historycznej problematyki regionu. Bardzo dużo uwagi poświęcono zagadnieniom współczesnym i perspektywom rozwoju Lubelszczyzny. O miejscu województwa lubelskiego w ekonomice Polski Ludowej mówił prof. dr Tadeusz Preciszewski. Oprócz analizy głównych osiągnięć Lubelszczyzny w dziedzinie rolnictwa, przemysłu, transportu i łączności referent zajął się sytuacją demograficzną województwa i problemem racjonalnego wykorzystania kwalifikowanych kadr. W referacie swoim profesor Preciszewski wysunął postulat instytucjonalizacji współpracy naukowców i praktyków w celu wypracowania kierunków rozwoju gospodarczego Lubelszczyzny.

Przewodniczący Wojewódzkiej Komisji Planowania Gospodarczego — mgr Zdzisław Słotwiński — omówił perspektywy rozwoju województwa lubelskiego w latach 1974—1994. Referent zajął się kilkoma grupami problemów, a mianowicie: demografią i zatrudnieniem, produkcją żywności, wykorzystaniem surowców mineralnych odkrytych na Lubelszczyźnie, ochroną środowiska naturalnego oraz efektami społecznymi przewidywanego rozwoju.

Wartościowym uzupełnieniem referatów była dyskusja, w której głos zabierali historycy, geografowie, językoznawcy, historycy sztuki, etnografowie i przedstawiciele innych dyscyplin naukowych. Dyskusja koncentrowała się głównie wokół problemów integracji regionu pod względem ludnościowym, gospodarczym, kulturalnym itp.

Oceniając ogólnie obchody 500-lecia województwa lubelskiego, należy podkreślić różnorodność form oraz szeroki zasięg oddziaływania podjętych akcji odczytowych, popularyzatorskich i wydawniczych. Było to możliwe dzięki doskonałej koordynacji poszczególnych poczynań. Jest to niewątpliwa, osobista zasługa Komisji Obchodów 500-lecia Województwa Lubelskiego, a szczególnie prof. dr. Kazimierza Myślińskiego i dr. Adama Andrzeja Witusika — przewodniczącego i sekretarza teje Komisji.

Ludwik Zabielski

VI WSZECHZWIĄZKOWA KONFERENCJA NAUKOWA HISTORYKÓW-SŁAWISTÓW

W dniach od 1 do 4 października 1973 r. na Uniwersytecie Lwowskim odbyła się VI Wszechzwiązkowa Konferencja Naukowa historyków-slawistów. Konferencja została zorganizowana przez Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego i Średniego Technicznego ZSRR, Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego i Średniego Technicznego USSR, Instytut Słowianoznawstwa i Bałkanistyki AN ZSRR i Uniwersytet Lwowski im. I. Franki. W pracach konferencji uczestniczyło 210 historyków-slawistów z 58 wyższych uczelni i naukowo-badawczych ośrodków kraju.

Kierunek konferencji najpełniej wyrażały 2 główne referaty pracowników Instytutu Słowianoznawstwa i Bałkanistyki AN ZSRR wygłoszone na pierwszym posiedzeniu plenarnym.

Referat przygotowany przez W. M. Gorbanowicza, A. I. Niedorczoza,